

Πανδημικό αδιέξοδο

Ο καπιταλισμός και οι κυβερνήσεις του απειλούν την ανθρωπότητα με νέο κύκλο πανδημίας, φτώχεια και κοινωνική κρίση

Η άνοιξη και κυρίως το καλοκαίρι του 2021 είχαν προαναγγελθεί από τις κυβερνήσεις ως το χρονικό σημείο εξόδου από τον κύκλο της πανδημίας, επιστροφής στην «κανονικότητα» και σε υψηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης. Ωστόσο, στα μέσα Ιουλίου αυτό το «αγγελτήριο λύτρωσης» δεν επιβεβαιώνεται από τα πραγματικά δεδομένα. Αντίθετα, είμαστε ήδη στην έναρξη ενός νέου, του 4ου, κύματος πανδημίας στην Ελλάδα και διεθνώς, η θρυλούμενη οικονομική ανάπτυξη βραδυπορεί και υπολείπεται των προβλέψεων, ενώ μια νέα «πανδημία» είναι προ των πυλών: η φτώχεια, η υπερχρέωση και μια κοινωνική κρίση που μπορεί να προσλάβει εκτεταμένα, οδυνηρά και επικίνδυνα χαρακτηριστικά.

Η πανδημία

Οι εξελίξεις όσον αφορά αυτή τη νέα κρίση που επωαζόταν από τα τέλη του 2019 και ξέσπασε ανοιχτά τον Φεβρουάριο-Μάρτιο του 2020, καθοδηγούνται αυτονόητα από τις εξελίξεις στο μέτωπο της πανδημίας και όχι μόνο είναι ανησυχητικές, αλλά προσλαμβάνουν όλο και περισσότερο τον χαρακτήρα επικίνδυνου αδιεξόδου σε διεθνές επίπεδο. Ενδεικτικά:

- Η μεγάλη συχνότητα εμφάνισης νέων μεταλλάξεων του ιού εγκυμονεί σαφώς τον κίνδυνο τα υπάρχοντα εμβόλια να αποδειχτούν αναποτελεσματικά για κάποιες εξ αυτών. Το αποτέλεσμα θα ήταν τραγικό και με άγνωστες, αλλά σε κάθε περίπτωση τραγικές συνέπειες: νέος, παγκόσμιος κύκλος πανδημίας, νέος κύκλος συνεπειών από αυτές που

γνωρίζουμε ήδη (οικονομικές, κοινωνικές, ανθρώπινων ζωνών). Προστιθέμενες στο αργόσυρτο και μακροχρόνιο «σαράκι» των συνεπειών της κρίσης του 2008 και στις ήδη βαριές συνέπειες του πρώτου κύκλου της πανδημίας, θα δημιουργούσαν ένα εφιαλτικό περιβάλλον πρωτόγνωρης σε έκταση και ένταση φτώχειας, κοινωνικής δυστυχίας και παρακμής, ενώ σε καθαρά πολιτικό επίπεδο θα οδηγούσαν σε δυστοπικές καταστάσεις και καθεστώτα κλιμακούμενου αυταρχισμού και κυβερνητικού βοναπαρτισμού.

- Ο ρυθμός και η κατανομή του εμβολιασμού στο σύνολο του πλανήτη φέρνει τον κίνδυνο αχρήστευσης των εμβολίων ακόμη πιο κοντά. Το γεγονός ότι δεν έχουν αρθεί οι πατέντες των εμβολίων, δεν σημαίνει μόνο ένα οργιώδες κερδοσκοπικό πάρτι εις βάρος της υγείας του παγκόσμιου πληθυσμού από τις πολυεθνικές του φαρμάκου· σημαίνει επίσης ότι μειώνεται δραστικά το παραγωγικό δυναμικό της ανθρωπότητας σε εμβόλια, σημαίνει δηλαδή ότι καθυστερεί επικίνδυνα η πλήρης και έγκαιρη (όσον αφορά τη μάχη με τον χρόνο για να μην αχρηστευτούν τα υπάρχοντα εμβόλια από νέες μεταλλάξεις του ιού) εμβολιαστική κάλυψη των αναγκών του παγκόσμιου πληθυσμού. Το αποτέλεσμα είναι η σπανιότητα/ανεπάρκεια σε αριθμό των εμβολίων. Και το αναπόφευκτο αποτέλεσμα αυτής, η «αποικιοκρατία των εμβολίων»: οι πλούσιες χώρες «καπάρωσαν» τα εμβόλια για να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες -μάλιστα σε υψηλής σκαιότητας ανταγωνισμό και μεταξύ τους- ενώ οι υπανάπτυκτες καπιταλιστικά και ακόμη περισσότερο οι φτωχές χώρες του πλανήτη (κυρίως Αφρική, Αραβία, Ασία, χώρες της Λ. Αμερικής) δεν έχουν σχεδόν καθόλου εμβόλια. Έτσι, η εμβολιαστική κάλυψη της Αφρικής είναι κάτω από 4% ενώ στις χώρες της ΕΕ και τις ΗΠΑ τείνει ή και ξεπέρασε ήδη, κατά περίπτωση, το 50%.
- Το πώς μπορεί να χαθεί η μάχη με τον χρόνο και τις μεταλλάξεις του ιού μας το δείχνει η μετάλλαξη τύπου Δ, στην οποία οφείλεται το εν εξελίξει τέταρτο κύμα της

πανδημίας και μάλιστα ακόμη και σε χώρες πρωτοπόρες στον εμβολιασμό όπως το Ισραήλ, όπου επανήλθαν τα περιοριστικά μέτρα. Στο μεταξύ έχει προκύψει και η μετάλλαξη E, της οποίας τα χαρακτηριστικά αναλύονται ακόμη, και έπεται συνέχεια.

- Η μάχη με τον χρόνο έχει και ένα χρονικό όριο, έστω και αν αυτό δεν μπορεί να προσδιοριστεί συγκεκριμένα: να μην αχρηστευτούν τα εμβόλια μέχρι τη στιγμή που θα επιτευχθεί ανοσία σε πλανητική κλίμακα με ποσοστά εμβολιασμού 80% και πλέον. Όταν στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα απαιτηθεί γι' αυτό πάνω από ένα εξάμηνο, μπορούμε εύκολα να φανταστούμε ότι το μεγαλύτερο μέρος του παγκόσμιου πληθυσμού, όπου το εμβολιαστικό πρόγραμμα δεν έχει ουσιαστικά ξεκινήσει και ο οποίος δεν χρειάζεται μόνο εμβόλια αλλά και διεθνή υποστήριξη και συνδρομή για την οργάνωση του εμβολιαστικού προγράμματος (οργάνωση εμβολιαστικών κέντρων, δημιουργία υποδομών αποθήκευσης κ.λπ.) θα χρειαστεί ακόμη περισσότερο χρόνο. Και έτσι η ανθρωπότητα είναι μπροστά στο ρίσκο: θα κερδίσει στη διάρκεια του επόμενου χρόνου από τώρα, που με τις καλύτερες των προϋποθέσεων μπορεί, δυνητικά, να έχει καλυφθεί εμβολιαστικά όλος ο πλανήτης, τη μάχη με τον χρόνο και μεταλλάξεις που πιθανά θα ακυρώσουν τα υπάρχοντα εμβόλια; **Μόνο θυμός, οργή και ταξικό μίσος για το γεγονός ότι τόσα πολλά, οι ίδιες οι ζωές εκατομμυρίων ανθρώπων, παίζουν στα ζάρια της καπιταλιστικής κερδοσκοπίας!**
- Ίσως μια ένδειξη για το πού βαδίζουν τα πράγματα, είναι ότι τη στιγμή που μιλάμε πάνω από 100 νέα εμβόλια είναι στο στάδιο των δοκιμών, ενώ για 6-7 από αυτά εξετάζεται η αίτηση παροχής προσωρινής αδειοδότησης για να κυκλοφορήσουν στην αγορά. Προφανώς, αν η εκτίμηση ήταν ότι η όλη υπόθεση θα λήξει σε μερικούς μήνες, δεν θα έμπαιναν στον κόπο, από τη στιγμή που τα 4 εμβόλια που έχουν λάβει προσωρινή άδεια αλλά και άλλα, άλλων

προελεύσεων (το ρωσικό, το κινεζικό, το κουβανέζικο κ.λπ.) κυκλοφορούν ήδη και έχουν σαφές προβάδισμα. Δεν θα υπήρχε τέτοια εργώδης προετοιμασία αν δεν υπήρχαν εκτιμήσεις, αρκετά βάσιμες ώστε να αξίζει τον κόπο να δαπανηθούν εκατοντάδες εκατομμύρια ή και δισεκατομμύρια δολάρια για την έρευνα και την παραγωγή τόσων επιπλέον εμβολίων. Τα κοράκια των πολυεθνικών του φαρμάκου «μυρίζονται ανθρώπινο αίμα» εκτιμώντας ότι η υπόθεση covid-19 έχει ακόμη πολύ δρόμο και εκατόμβες θυμάτων μπροστά της...

Όπως και σε άλλα κρίσιμα ζητήματα (π.χ. κλιματική αλλαγή), ο καπιταλισμός απειλεί πλέον όχι μόνο τα δικαιώματα και τις κατακτήσεις της κοινωνικής πλειοψηφίας, αλλά και τις ζωές των ανθρώπων: των εκατομμυρίων που πέθαναν ήδη και αυτών που θα πεθάνουν από την covid-19, όσων πεθαίνουν από άλλα νοσήματα επειδή δεν έχουν την απαιτούμενη υγειονομική περίθαλψη (αφού τα ανεπαρκή και υποβαθμισμένα συστήματα δημόσιας υγείας έχουν πλημμυρίσει από περιστατικά covid-19 και έχουν μετατραπεί σε «μονοθεματικά»), αλλά και όσων θα ταλαιπωρούνται σε όλη την υπόλοιπη ζωή τους από υποκείμενα νοσήματα-κατάλοιπα της νόσησης λόγω κορονοϊού («long covid»).

Να βάλουμε τα καλά μας για να υποδεχτούμε ποιαν; Την «ανάπτυξη» ή τον νέο κύκλο λιτότητας και φτώχειας

Όταν ο πυροδότης της νέας οικονομικής κρίσης είναι η πανδημία και όταν οι περί την πανδημία εξελίξεις είναι αυτές που περιγράψαμε προηγουμένως, το «λυτρωτικό άγγελμα» ότι «έρχεται ανάπτυξη σε υψηλούς ρυθμούς για να γιατρέψει τις πληγές», δεν είναι απλώς μια υπερβολή αλλά μια απάτη. Οι διεθνείς καπιταλιστικοί οργανισμοί δημοσιοποιούν εκθέσεις με αισιόδοξες προβλέψεις για τους ρυθμούς ανάπτυξης. Το γενικό σχήμα είναι:

για το 2021 προβλέπεται εκρηκτική διεθνής ανάπτυξη, για το 2022 επίσης πολύ υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης (αλλού λίγο υψηλότεροι σε σχέση με το 2021, αλλού λίγο χαμηλότεροι), ώστε η παγκόσμια οικονομία (το παγκόσμιο ΑΕΠ) να φτάσουν στα τέλη του 2022 περίπου στα επίπεδα του 2019. Για την Ελλάδα, περίπου το ίδιο σχήμα: το Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα 2022-2025 προβλέπει ρυθμούς ανάπτυξης 3,6% το 2021 και 6,2% για το 2022, ύστερα από την πρωτοφανή ύφεση 8,2% το 2020. Ίδού λοιπόν η προβλεπόμενη διαμόρφωση του ΑΕΠ από το 2019 έως και το 2022, με βάση τις κυβερνητικές προβλέψεις:

Έτος	Ρυθμοί ανάπτυξης (% μεταβολή)	ΑΕΠ (σε δισ. ευρώ)
2019		194,4
2020	-8,2	178,5
2021	+3,6	184,9
2022	+6,2	196,3

Είναι πραγματικά εντυπωσιακό πόσο καλά είναι υπολογισμένες οι προβλέψεις ώστε το ΑΕΠ το 2022 να ξεπερνάει έστω και λίγο το ΑΕΠ του 2019... Ακόμη όμως και αν σε αυτό δεν υπάρχει... πολιτικός δόλος, ακόμη και αν αυτές οι προβλέψεις επαληθευτούν (συνήθως, αν όχι πάντα, διαψεύδονται), πάλι το συμπέρασμα είναι ότι, αν τίποτε δεν «στραβώσει», το επίπεδο της παραγωγής στα τέλη του 2022 θα φτάσει λίγο πάνω από του 2019. Αν οι εκλογές γίνουν το 2023, ο Μητσοτάκης, που ήρθε με την υπόσχεση ενός αναπτυξιακού κρεσέντο, θα μπορεί να ισχυριστεί μόλις ότι κατάφερε να παραδώσει το ΑΕΠ στα επίπεδα που το παρέλαβε...

Ακόμη κι αυτό, ωστόσο, θα ήταν ακατόρθωτο χωρίς τα κονδύλια του Ταμείου Ανάκαμψης και χωρίς τα χαμηλά επιτόκια δανεισμού του ελληνικού Δημοσίου, άρα και των επιχειρήσεων, που οφείλονται όχι στο σφρίγος της ελληνικής οικονομίας αλλά στη διεθνή επιτήρηση και τις διεθνείς εγγυήσεις της ελληνικής χρεοκοπίας αλλά και τα θηριώδη προγράμματα «ποσοτικής χαλάρωσης» των κεντρικών τραπεζών, που κρατούν σε πολύ χαμηλά επίπεδα τα επιτόκια δανεισμού. **Μια πολλαπλώς «ντοπαρισμένη»,**

από εξωτερικούς παράγοντες, οικονομία μόλις που επανέρχεται στα τέλη του 2022 στα επίπεδα του 2019.

Έχει όμως σημασία και η συνέχεια. Μετά το «μπουμ» του 2022 (στις προβλέψεις πάντα...) προβλέπεται ραγδαία αποκλιμάκωση των ρυθμών ανάπτυξης, από 6,2% το 2022 σε 3,3% το 2025. Το 2025 το ΑΕΠ θα είναι 220,3 δισ. ευρώ. **Για να έχουμε μια πιο μακροσκοπική εικόνα: το 2025, 17 χρόνια μετά την κρίση του 2008, το ΑΕΠ θα βρίσκεται ακόμη σε επίπεδα πολύ χαμηλότερα από το 2008: 220,3 δισ. ευρώ, έναντι 242 δισ. ευρώ το 2008, μειωμένο ακόμη κατά 9%!!!**

Όμως, δεν εξαντλούνται όλα σε αυτό, αφού πρέπει να πάρουμε υπόψη και τα εξής:

- Αυτές οι προβλέψεις προϋποθέτουν ότι δεν θα έχουμε πισωγυρίσματα στο «μέτωπο» της πανδημίας ή ότι δεν έχουν υποτιμηθεί οι μακροχρόνιες επιπτώσεις της. Το Μεσοπρόθεσμο γράφτηκε από τους επιτελείς του υπουργείου Οικονομικών με την υπόθεση ότι με την άρση του lockdown «τελειώσαμε με την πανδημία». Και ήδη το 4ο κύμα της πανδημίας είναι εδώ και αναμένεται να κορυφωθεί μέσα στον Αύγουστο (προκαλώντας πυκνή αρθρογραφία για τις αρνητικές επιπτώσεις του στους ρυθμούς ανάπτυξης στην Ελλάδα και διεθνώς και τάσεις αναθεώρησης των επίσημων προβλέψεων), ενώ από όσα γράψαμε για τους ρυθμούς εμβολιασμού διεθνώς και τη μάχη με το χρόνο για να αποφευχθεί η αχρήστευση των εμβολίων από νέες μεταλλάξεις, οι κίνδυνοι είναι ακόμη μεγαλύτεροι.
- Τίποτε από τις επίσημες προβλέψεις για την ελληνική αλλά και την παγκόσμια οικονομία δεν θα ίσχυε αν δεν συνεχιζόταν η «παρά φύσιν» πολιτική των κεντρικών τραπεζών, που με όπλο τις τεράστιες μάζες ρευστότητας της «ποσοτικής χαλάρωσης» κρατάει με «διάταγμα» τα επιτόκια κρατικού δανεισμού λίγο πάνω από το 0%. Τώρα όμως, διαφαίνεται σαφώς στον ορίζοντα ο κίνδυνος ανόδου του πληθωρισμού σε επίπεδα που θα καθιστούν ντε φάκτο αδύνατο να κρατηθούν τα επιτόκια δανεισμού στα ίδια

χαμηλά επίπεδα. Με οδηγό τα αμερικανικά επιτόκια, η άνοδος του κόστους δανεισμού θα τα αλλάξει όλα: θα αναβιώσει τον κίνδυνο νέας χρηματοπιστωτικής κρίσης και κρίσης χρέους, αλλά και αλυσίδας χρεοκοπιών στον ιδιωτικό τομέα – που απειλείται ούτως ή άλλως στο διάστημα μετά την άρση των lockdown.

- Πρέπει να ληφθεί υπόψη ένας άλλος σημαντικός παράγοντας, που φαίνεται να μην έχει ενσωματωθεί (ή έχει ενσωματωθεί πλημμελώς) στις επίσημες προβλέψεις: το νέο άλμα υπερχρέωσης, για κράτη, επιχειρήσεις και νοικοκυριά, που έγινε στη διάρκεια της πανδημίας. Τα διάφορα μέτρα κρατικής ενίσχυσης στη διάρκεια των lockdown που είχαν κατά κύριο λόγο χαρακτήρα χρονικής μετάθεσης/αναβολής υποχρεώσεων ή φτηνού δανεισμού αποσύρονται και έρχεται η ώρα του λογαριασμού. Κοντά στα παλιά χρέη, έρχεται η ώρα να εξυπηρετηθούν και τα χρέη της πανδημίας. Ένα βουνό από παλιά και νέα χρέη πάνω από τα κράτη και τις επιχειρήσεις δεν είναι αυτό ακριβώς που θα λέγαμε «αναπτυξιακός μοχλός»...

Για την Ελλάδα ωστόσο, ο σημαντικότερος λόγος που κάνει τους ρυθμούς ανάπτυξης να μη λένε όλη την αλήθεια είναι άλλος: ο ελληνικός καπιταλισμός είναι από την άποψη της ουσίας σε καθεστώς διεθνούς επιτήρησης μιας ντε φάκτο χρεοκοπίας και από την άποψη των θεσμικών υποχρεώσεων σε καθεστώς ενισχυμένης εποπτείας. Έχει προικιστεί με «δημοσιονομική ευελιξία», δηλαδή άρση της υποχρέωσης να παράγει τα γνωστά θηριώδη πρωτογενή πλεονάσματα μέχρι και το 2022. Από το 2023 όμως θα επανέλθει στο καθεστώς παραγωγής υψηλών πρωτογενών πλεονασμάτων. Επιπλέον, μέχρι τότε, δηλαδή το 2021 και το 2022, θα πρέπει κάνει μια τεράστια προσαρμογή από πρωτογενές έλλειμμα 10% το 2020 σε πρωτογενές πλεόνασμα το 2023. Η δημοσιονομική λιτότητα έχει αρχίσει ήδη, και μαντέψτε: για να μην «πληγωθεί η ανάπτυξη», η προσαρμογή θα γίνει με λιτότητα στις κρατικές δαπάνες. Και βέβαια όχι στις «επενδυτικές» κρατικές δαπάνες, αλλά στις κοινωνικού χαρακτήρα.

Τούτων δοθέντων, ο νέος κύκλος «δημοσιονομικής προσαρμογής» και λιτότητας είναι ήδη εδώ. Οι ρυθμοί ανάπτυξης, όποιοι και αν είναι τελικά, δεν θα επουλώσουν τις πληγές της φτώχειας και της κοινωνικής δυστυχίας για την πλειονότητα των εργαζόμενων τάξεων. Αντίθετα, αυτές οι πληγές θα κακοφορμίσουν ακόμη περισσότερο!

Η κυβερνητική πολιτική, τα εμβόλια και η υποχρεωτικότητα

Έχουμε αρθρογραφήσει συστηματικά στην εφημερίδα μας για το γεγονός ότι η κυβέρνηση διαχειρίστηκε την πανδημία με βάση επτά βασικά προτάγματα:

1) Τη συνειδητή απόρριψη μιας στρατηγικής αντιμετώπισης της πανδημίας «τύπου Νέας Ζηλανδίας» με μεγάλο αριθμό τεστ, ιχνηλάτηση και στοχευμένα μέτρα περιορισμού των φορέων, παράλληλα με άμεση και δραστική ενίσχυση του συστήματος δημόσιας υγείας και πρωτοβάθμιας φροντίδας – στρατηγικής εντελώς ασύμβατης με το σκληρό νεοφιλελεύθερο πρόγραμμα που εφαρμόζει. Απέρριψε ταυτόχρονα -και εξίσου συνειδητά- μια στρατηγική «τύπου Αυστραλίας» ή «τύπου Κίνας», με καθολικό lockdown, κρατώντας «ανοιχτά» μεγάλα κομμάτια της οικονομίας, για να μη θίξει τον επιχειρηματικό τομέα.

2) Την αποφυγή μαζικού θανατικού και κατάρρευσης του δημόσιου συστήματος υγείας, για να αποφύγει την πολιτική κατάρρευση και την κοινωνική έκρηξη – αλλά χωρίς ταυτόχρονα να ενισχυθεί η δημόσια υγεία, με «δωράκια» στον ιδιωτικό τομέα της υγείας και αναβάλλοντας μόνο για λίγο τα σχέδιά της για περαιτέρω ιδιωτικοποίηση.

3) Την επιστροφή το γρηγορότερο δυνατόν στην «κανονικότητα» της «ανοιχτής οικονομίας»: να αρθεί το lockdown για να ξαναδουλέψει στο φουλ η καπιταλιστική μηχανή της κερδοφορίας.

- 4) Τη μετάθεση των δικών της ευθυνών για κάθε είδους «αστοχία» στους πολίτες – «ατομική ευθύνη».
- 5) Τη συνέχιση της «σαρωτικής» υλοποίησης του προγράμματός της, που έχουμε χαρακτηρίσει πρόγραμμα ταξικού ρεβανσισμού, αλλά και την εμπέδωση κλίματος κρατικής τρομοκρατίας.
- 6) Την αξιοποίηση της ευκαιρίας για επικερδείς «δουλειές» με τον ιδιωτικό τομέα με έντονη δυσοσμία εκδουλεύσεων και «μίζας».
- 7) Να διαφυλάξει και πάντως να μη διακινδυνεύσει την ανοιχτή ρήξη με τις «κοινωνικές της συμμαχίες», ιδιαίτερα με την εκκλησία και το ακροδεξιό ποίμνιο.

Υπηρετώντας αυτά τα προτάγματα, δεν έχασε την ευκαιρία να «εμπλουτίσει» το προαποφασισμένο κυβερνητικό πρόγραμμα ακραίου νεοφιλελευθερισμού και αυταρχισμού, αξιοποιώντας την πανδημική κρίση σαν ευκαιρία, σύμφωνα με το «δόγμα του σοκ». Όλα αυτά την οδήγησαν σε άδικα, κατασταλτικά, αλλά και υπερβολικά και αχρείαστα μέτρα. Το αποτέλεσμα -μεταξύ άλλων- ήταν ο κόσμος να μην την εμπιστεύεται, να δυσπιστεί για τη σκοπιμότητα και μην εμπιστεύεται την αναγκαιότητα ακόμη και μέτρων αναγκαίων όπως ο εμβολιασμός.

Αντιμετωπίζοντας τις συνέπειες της πολιτικής της, προχωρεί τώρα σε ένα νέο κατασταλτικό μέτρο: τον υποχρεωτικό εμβολιασμό με τη συνεπικουρία κατασταλτικών μέτρων που φτάνουν μέχρι την απόλυση εργαζομένων που αρνούνται να εμβολιαστούν, καθώς βλέπει τα ποσοστά εμβολιασμού να μην είναι ικανοποιητικά και τον ρυθμό εμβολιασμού να μειώνεται αντί να αυξάνεται – εξαιτίας της διάχυτης δυσπιστίας που έχει προκαλέσει η πολιτική της.

Όπως και μέχρι τώρα, η Αριστερά κι το κίνημα πρέπει να σταθούν ενάντια στην κυβερνητική πολιτική στο σύνολό της και να σταθούν αποφασιστικά ενάντια στον υποχρεωτικό εμβολιασμό και το κρεσέντο καταστολής που τον συνοδεύει.